

JEZIKOVNA SITUACIJA V ŠPANIJL. ŠEST AVTOHTONIH MANJŠINSKIH JEZIKOV

V Španiji je vsaj devet avtohtonih jezikov: aragonščina, aranščina, baskovščina, galicijščina, kastiljščina ali španščina, katalonščina, Ilionščina, katalonski znakovni jezik in španski znakovni jezik. Edini jezik, ki je uraden na celotnem območju današnje Španije, je kastiljski jezik. Ostali jeziki imajo različne stopnje javnega priznanja: nekateri so souradni skupaj s kastiljščino, drugi pa nimajo nobenega uradnega priznanja. Razprava obravnava šest izmed teh jezikov: aragonščino, aranščino, Ilionščino, baskovščino, katalonščino in galicijščino. V njej ponujamo kratek vpogled v zgodovino teh jezikov in opišemo njihovo družbeno situacijo iz različnih vidikov: z vidika demografije, jezikovne zakonodaje, šolstva, medijev, pobud za revitalizacijo jezika, pa tudi vidika znanja jezika in odnosa do njega.

0 Uvod

V Evropi ljudje običajno povežemo ime določene države z določenim jezikom. Večina ljudi bi tako na vprašanje »Kaj se govori v Nemčiji?« odgovorila, da nemščina, a le redkokdo bi pomislil na lužiško srbščino, ki je v Nemčiji tudi avtohtoni jezik. Če bi bil račun »ena država – en jezik« pravilen, bi bilo na svetu le okrog 200 jezikov. Toda vemo, da jih je veliko več, okrog 6000 (Crystal 2001: 16). Pravzaprav lahko postavimo trditev, da na svetu sploh ni enojezične države. Celo najbolj jezikovno homogene države, kot je na primer Islandija, imajo vsaj še en avtohtoni jezik, v tem primeru gre za islandski znakovni jezik.

Država Španija seveda ni nobena izjema in ima poleg španščine¹ tudi nekaj drugih avtohtonih jezikov.² V tej državi je vsaj devet avtohtonih jezikov: aragonščina, aranščina, baskovščina, galicijščina, kastiljščina, katalonščina, Ilionščina, katalonski znakovni jezik in španski znakovni jezik. Za nekatere ste najbrž že večkrat slišali, za nekatere druge pa najbrž slišite prvič. V pričujočem tekstu bomo na kratko opisali

¹ V tekstu bomo za španski jezik uporabljali avtohtono ime *kastiljski jezik* ali *kastiljščina*.

² Te jezike imenujemo avtohtone, ker so jezikovne tvorbe, ki so se zgodovinsko razvijale na tem območju po romanizaciji Iberskega polotoka.

jezikovno situacijo šestih³ danes manjšinskih jezikov v Španiji: v katero jezikovno družino sodijo, kje so doma, koliko govorcev imajo danes, kakšna je njihova zgodovina, ali obstajajo zakoni za ohranitev oz. za revitalizacijo vsakega od njih itd.

Na žalost je zelo težko dobiti enako količino in vrsto podatkov o vsakem izmed naštetih jezikov, kar seveda ni naključje. Kot bomo videli v nadaljevanju, so nekateri izmed omenjenih jezikov še posebej *pomanjšinjeni*, s tem pa so postali skoraj nevidni.

Namen tega članka ni natančno predstaviti situacijo vsakega od teh jezikov in njegovih govorcev, temveč narediti nekakšen splošen oris jezikovne situacije v Španiji in ponuditi nekaj podatkov o jezikih, o katerih se ponavadi govori bolj malo. Struktura članka je zelo preprosta: prvo poglavje na kratko opiše zgodovino današnje Španije, vsako naslednje poglavje pa je namenjeno po enemu jeziku.

1 Kratek oris španske zgodovine

Med 8. in 10. stoletjem so muslimani obvladovali velik del Iberskega polotoka, na njegovem severnem delu pa so obstajale različne samostojne krščanske kraljevine. V 11. se je začela t. i. rekonkvista, ko so ta krščanska kraljestva začela vdirati južno na ozemlja, ki so jim so vladali muslimani. V tem času so se nekatera izmed teh kraljestev združevala in skozi ta proces so se njihovi jeziki počasi začeli podrežati kastiljskemu. V 16. stoletju tako najdemo Iberski polotok, s katerega so bili izgnani vsi muslimani in judi, sestavljen iz treh kraljevin, ki so si delile istega kralja: iz portugalske, kastiljske in aragonsko-katalonske. V istem stoletju so se začele pojavljati centralistične težnje kastiljskega kraljestva. V 18. stoletju, ko je bilo portugalsko kraljestvo že povsem ločeno od ostalih dveh, je prispela francoska kraljeva družina in politično združila kastiljsko z aragonsko-katalonsko kraljevino in s tem je kastiljski jezik postal edini jezik uprave na celotnem tem območju. V 19. in v začetku 20. stoletja je Španijo zaznamovala izguba njenih kolonij, spre-

³ Zaradi prostorskih omejitev bomo o avtohtonih znakovnih jezikih v Španiji govorili ob kakšni drugi priložnosti.

membe sistema vladanja (od monarhij do republik) in nastanek nacionalizmov. Po državljanski vojni je leta 1939 nastala diktatura generala Franca, ki je Španijo najbolj centraliziral. Diktatura se je končala leta 1975 z njegovo smrtjo in začetkom demokracije. Danes je Španija upravno razdeljena na 17 t. i. avtonomnih pokrajin, ki imajo vsaka svoj Statut (avtonomno ustavo) in svojo avtonomno vlado, ki je poleg centralne španske vlade odgovorna za različna upravna področja, med njimi tudi za področje jezikovne zakonodaje.⁴ Edini jezik, ki je uraden na celotnem območju današnje Španije, je kastiljski jezik.

2 Aragonski jezik

2.1 Osnovne informacije

Aragonski jezik je indoevropski, zahodno romanski jezik. Območje, kjer se danes še govori, se nahaja v Aragonski Avtonomni pokrajini, na severu province Huesca. Dandanes ima približno 23.000 do 30.000 govorcev.⁵

2.2 O zgodovini aragonskega jezika

Število govorcev aragonščine je bilo včasih precej večje. Tudi govorno območje tega jezika je bilo včasih širše. Aragonci so z rekonkvisto svoj jezik razširili po območju celotne današnje Aragonije in tudi po delu današnje pokrajine Valencija. Aragonščina že dolgo ni več prestižni jezik, saj se njena raba povezuje s podeželjem in nizkimi socialnimi sloji. V časih rekonkviste so imeli aragonski govorci za jezik kulture katalonščino. V 13. stoletju je kastiljski jezik začel vplivati na pisni aragonski jezik, čigar jezikovna struktura je postopoma postajala podobna kastiljski. Ta proces se je še posebej močno povečal v 15. stoletju s poroko kralja Aragonsko-katalonske kraljevine in kraljice Kastiljske kraljevine, že eno stoletje kasneje pa je aragonski literarni jezik kot samostojna literarna tvorba izginil. Zaradi vseh teh zgodovinskih dogodkov se je območje aragonskega jezika, s tem pa tudi število aragonskih govorcev nenehno zmanjševalo. Večina aragonskih govoric se je postopoma vklapljala v kastiljski jezikovni sistem.

2.3 Današnja situacija aragonskega jezika

V 20. stoletju se je zaradi turizma in izboljšanja sredstev za komunikacijo proces pomanjšinjenja aragonščine še povečal:

Dandanes je kastiljščina, bolj ali manj obarvana z aragonizmi, že jezik večine prebivalstva, predvsem mladine severne Aragonije. To je zadnji prostor, kjer je jezik preživel po tem, ko je izginil iz ostalega avtohtonega območja in pokrajine Valencija.

⁴ V času pisanja in tiskanja tega članka so bile v pripravi reforme Statutov nekaterih avtonomnih pokrajin, med njimi Katalonije, Aragonije, Asturiesa in Galicije.

⁵ Bibliografski viri za posamezne jezike so navedeni na koncu razprave.

Na današnjem aragonsko govorečem območju so kraji, kjer je znanje aragonščine le še pasivno, in kraji, kjer se je aragonščina pretežno dobro ohranila. Od ljudi, ki znajo jezik, ga aktivno rabi le okrog 9.000 ljudi. (Badia 2002: 44.)

2.4 Revitalizacija aragonskega jezika

Danes v Aragoniji obstajajo težnje po revitalizaciji avtohtonega jezika, ki so se začele pojavljati že v časih poznega frankizma v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja. Cilj gibanja za revitalizacijo aragonskega jezika je poleg samega obstoja le-tega kot živega jezika tudi dejstvo, da postane moderen in sprejemljiv za vse funkcije in področja rabe. V zvezi s tem je že narejen pravopis in se knjižni (nadmarečni) jezik že razvija. Tudi v kastiljsko govoreči Aragoniji se je rodilo nekaj društev, ki se zavzemajo za promocijo aragonskega jezika. Ta društva med drugim organizirajo jezikovne tečaje za odrasle ali izdajajo knjige v aragonščini. Danes je na tem območju, predvsem v večjih mestih, nekaj tisoč večinoma mladih govorcev aragonščine kot drugega jezika. To seveda še ni nobeno zagotovilo za preživetje jezika, saj se vedno manj in manj prenaša na otroke.

2.5 Jezikovna zakonodaja, šolstvo in mediji

Aragonski jezik ni niti uradni niti souradni jezik v Aragonski Avtonomni pokrajini, niti na tistih območjih ne, kjer se še vedno govori. Aragonski Statut (avtonomna ustava) ga po reformi iz leta 1996 samo posredno omenja. Leta 1999 je bil aragonski jezik v Zakonu za kulturno dediščino prvič omenjen neposredno, a le v zvezi s potrebo po jezikovnem zakonu, ki bi ga priznal kot souradni jezik Aragonske Avtonomne pokrajine. Leta 2001 je bil javnosti predstavljen predlog takšnega jezikovnega zakona, toda zakon sam ni bil nikoli sprejet. Kljub temu se zdi, da je prebivalstvo celotne Aragonije vse bolj ozavešeno glede lastnega avtohtonega jezika in še obstaja možnost, da bi dal naslednji Statut, ki je v pripravi, aragonskemu jeziku boljši status.

V Aragoniji poteka šolanje skoraj izključno v kastiljskem jeziku.

Prisotnost aragonščine v šolskem sistemu je bila anekdotična. Kljub temu, da so številne občine iz severne Aragonije podpisale manifest za ohranitev aragonskega jezika in šolanje v njem, obstaja le en poizkusni načrt, po katerem poteka pouk aragonščine v zelo slabih pogojih in v samo štirih krajih v severni Aragoniji. (*Charrando.com*.)

Mediji so v Aragoniji večinoma v kastiljščini, obstaja pa nekaj medijev, ki imajo nekaj ponudbe v aragonskem jeziku.

2.6 Zaključki

Glede na vse zgoraj povedano lahko zaključimo, da je aragonski jezik v veliki nevarnosti izumrtja. Tako zakonodaja kot tudi mediji in šolski sistem zagotavljajo

premoč kastiljskega jezika. Edina protiutež tej premoči je peščica pobud, ki so nastale prepozno, da bi lahko omogočile učinkovito in dokončno revitalizacijo jezika.

3 Aranski jezik: oksitanščina v Kataloniji

3.1 Osnovne informacije

Aranščina je narečje gaskonjščine, ki je hkrati narečje oksitanskega jezika. Aranščina je torej indoevropskega, zahodnoromanskega izvora. Območje, kjer se to narečje oksitanščine govori, se imenuje »La Val d'Aran« (Aranska dolina). To je pirenejska dolina, ki se nahaja na severozahodu Avtonomne pokrajine Katalonije. Aranščina ima danes med 4.000 in 5.000 govorcev.

3.2 O zgodovini aranščine

Že v 12. in 13. stoletju se je v nadnarečnem oksitanskem jeziku pisalo svetovno znano trubadursko književnost. Aranska dolina je bila priključena Kataloniji v 14. stoletju in s tem je v dolino prvič vdrla pisna in v manjši meri tudi ustna katalonščina. Aranščina je imela podobno usodo kot katalonščina: odkar je Katalonska kraljevina izgubila svojo samostojnost, je bila večkrat prepovedana. Na začetku 20. stoletja je med prebivalci Aranske doline nastalo določeno jezikovno ozaveščanje, vzporedno tistemu, ki je v istem obdobju nastalo v Kataloniji v zvezi s katalonskim jezikom.

3.3 Sedanja jezikovna situacija aranščine

Dolga leta se je govorilo o aranščini kot o samostojnem in z oksitanščino nepovezanem jeziku, kar ni prepričalo niti jezikoslovce niti same govorce aranščine, ki so se zavedali, da gre le za širjenje španske nacionalistične ideologije, ki je bila še posebej močna med frankizmom. Leta 1982 je bil aranski pravopis prilagojen reformiranemu oksitanskemu, s čimer se je končno priznalo povezavo med aranščino in oksitanščino. Po popisih znanja aranščine med prebivalci Aranske doline iz let 1991, 1996 in 2001 je razvidno, da se le-to počasi, vendar nenehno zmanjšuje. Po številkah zadnjega od teh popisov ta jezik razume 90 %, a ga govori le 64,9 % prebivalstva (gl. *Gencat.net*). Katalonska uprava je, verjetno zaradi empatičnih razlogov, bolj občutljiva za aranščino in njeno promocijo kot španska uprava.

3.4 Jezikovna zakonodaja, šolstvo in mediji

Po frankizmu je leta 1979 po dolgih stoletjih aranščina prvič pridobila določeno zakonsko priznanje, a je šele leta 1990 na pobudo Katalonske avtonomne vlade postala souradni jezik na svojem območju, poleg že uradnih kastiljščine in katalonščine. Posledice tega so naslednje:

1. Aranska avtonomna uprava je začela delovati v aranščini.
2. Prebivalci Arana imajo pravico do rabe aranščine pri odnosih z aransko upravo.
3. Katalonska avtonomna vlada mora dati sredstva za šolanje in promocijo aranščine.

Danes poteka osnovno šolanje do 7. leta v aranskem jeziku. V tem obdobju se učenci učijo kot tuja jezika katalonščino in kastiljščino, vsakega po 2 uri tedensko. Osnovno šolanje od 8. do 11. leta poteka v več jezikih. Učenci se po 2 uri tedensko učijo aranščine, katalonščine, kastiljščine in francoščine, pouk ostalih šolskih predmetov pa poteka izmenično v vseh štirih jezikih. V srednji šoli, od 12. do 16. leta, imajo učenci 2 uri tedensko aranščine, katalonščine in kastiljščine. Tu raba aranščine kot učnega jezika še ni tako napredovala kot v osnovni šoli.

Potem, ko je leta 1992 nehala izhajati glavna revija v aranščini *Toti, noticiari aranés*, je danes zelo malo pisnih medijev v tem jeziku. Prisotnost aranščine v javnih katalonskih medijih je kljub zakonodaji nezadostna, saj v aranščini obstaja le enourna radijska oddaja dvakrat dnevno in desetminutna televizijska oddaja enkrat tedensko. Oksitanski govorniki v Franciji so deležni še manj jezika v medijih.

3.5 Zaključki

Čeprav obstaja nekaj organizacij, ki se zavzemajo za pravice avtohtonih oksitanskih govorcev v Kataloniji, ne moremo biti preveč optimistični glede prihodnosti tega jezika. Aranščina je še vedno družbeno podrejena kastiljščini in v manjši meri katalonščini. Kljub temu, da se je položaj aranščine izboljšal, imata ta dva jezika vseeno veliko premoč v medijski, šolski in administrativni sferi. Vsi prebivalci Aranske doline znajo kastiljščino in skoraj vsi tudi katalonščino. Zato in tudi zaradi majhnega števila govorcev je aranščina zaradi migracijskih in turističnih procesov v precej ogroženem položaju. Poleg tega tudi dejstvo, da so Oksitanci na drugi strani meje množično zapustili lastni jezik, postavlja aranščino v še slabši položaj.

4 Llionski jezik

4.1 Osnovne informacije

Llionski jezik ima tudi naslednja imena: asturianščina, astur-llionščina, bable, mirandščina. Llionsščina je indoevropskega, zahodnoromanskega izvora in ima od 150.000 do 500.000 govorcev. Območja, kjer je ta jezik doma, so naslednja: Asturias (območje vzhodno od Galicije), Zahodna Cantabria (območje vzhodno od Asturiasa), Llión (območje južno od Asturiasa), Miranda (območje na severovzhodu Portugalske).

4.2 O zgodovini llionskega jezika

Llionski jezik se je med rekonkvisto razširil do sedanje Extremadure. Prvi tekst, ki ga imamo v tem jeziku, je iz 10. stoletja. V 13. stoletju se je zaradi zveze dinastij

Llionske kraljevine in politično močnejše Kastiljske kraljevine Ilionščina znašla v težavnem in podrejenem položaju. Proti koncu srednjega veka je bil na tem območju kastiljščina že jezik književnosti, uprave in tudi jezik, ki se ga je govorilo v mestih. Kasneje, od 17. stoletja naprej, najdemo predvsem v Asturiesu nekaj pisateljev, ki so pisali v llionskem jeziku.

4.3 Današnja situacija llionskega jezika

Že stoletja se llionski jezik ne govori več v Extremaduri, v ostalih krajih, kjer je doma, pa ima različne stopnje rabe. Pravzaprav območje llionskega jezika predstavlja jezikovni kontinuum, kjer najdemo različne »mešanice«: od kastiljskih govoric z llionskimi potezami do llionskih govoric skoraj brez kastiljskega vpliva. Jezik je najbolj živ in se ga tudi največ rabi na severu tega območja, v Asturiesu.

Pomembno je tudi omeniti, da so nekateri španski nacionalistični politični krogi dolga leta govorili, da Ilionščina ni samostojen jezik, da je le napačna kastiljščina ali narečje le-te. Ta ponižujoč pristop do llionskega jezika je vsekakor pripomogel k njegovemu kontinuiranemu zapuščanju in nedvomno tudi onemogočil, da bi se ga po koncu frankizma prepoznalo kot souradni jezik.

Llionski jezik nima skupnega pravopisa in se zapisuje neenotno. V Llionu ni nobene javne ustanove, ki bi lahko opredelila, kakšen naj bi bil llionski knjižni jezik, zato uradno še ni bil sprejet noben pravopisni predlog. V Asturiesu pa je *Academia de la Llingua Asturiana* leta 1982 naredila knjižni jezik na osnovi centralne asturščine. Ker so razlike med asturijskimi govoricami in llionskimi precejšnje, se govorci llionske različice večinoma ne identificirajo z asturijskim knjižnim jezikom, a kljub temu niti eni niti drugi govorci ne dvomijo, da govorijo isti jezik. Po podatkih neke sociolingvistične raziskave (Llera in San Martín 2003) se vsakdanja raba asturščine zmanjšuje in v veliko situacijah govorci raje rabijo kastiljščino kot asturščino: 66 % z neznanci, 49 % s prijatelji, 51–52 % s starši. Tudi pri medgeneracijskem prenosu asturščine podatki niso nič kaj optimistični: 60 % anketirancev pravi, da je kastiljščina njihov edini prvi jezik; 16 % jih pravi, da je asturščina njihov edini prvi jezik; in 20 % anketirancev trdi, da sta oba jezika njihova prva jezika.

4.4 Revitalizacija llionskega jezika

Gibanje za revitalizacijo llionskega jezika se je rodilo v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja na območju, kjer je bil ta jezik najbolj prisoten, v Asturiesu. Gibanje še vedno obstaja in kaže, da se krepi. Dandanes je čedalje več ljudi in organizacij, ki se zavzamejo za revitalizacijo llionskega jezika tudi v Llionu in Cantabrii. Najpomembnejša današnja zahteva teh organizacij je, da postane llionski jezik uradni jezik v Asturiesu in Llionu. Ker se lahko uradnost jezika zagotovi samo s Statutom in ker se bo Statut teh dveh pokrajin v kratkem reformiral, je ta zahteva danes zelo aktualna.

4.5 Jezikovna politika, šolstvo in mediji

Mirandščina, narečje Ilionskega jezika, je na svojem območju na Portugalskem souradni jezik ob portugalščini. Nasprotno v Španiji Ilionski jezik nima statusa (so)uradnega jezika nikjer na svojem območju. Asturijski Statut ga kljub temu vsaj posredno omenja, saj je bil leta 1998 sprejet zakon za rabo in promoviranje asturščine. Po tem zakonu vsi prebivalci Asturiasa lahko pri odnosih z avtonomno upravo rabijo asturščino, tako pisno kot ustno. Poleg tega zakon zagotavlja fakultativno poučevanje asturščine na vseh nivojih.

Po podatkih zgoraj omenjene sociolingvistične raziskave bi se 88 % prebivalcev Asturiasa strinjalo s prisotnostjo asturščine v šoli, čeprav jih 66 % meni, da bi ta morala biti v obliki fakultativnega predmeta. Toda kljub temu mnenju večine in kljub zakonodaji kaže, da se je dejansko možno učiti asturščine le v osnovni šoli, v srednji in višji šoli pa ne. Učenci, ki si želijo učiti asturščine v srednji ali višji šoli, se ponavadi soočijo z najrazličnejšimi težavami: včasih so prisiljeni izbrati med asturščino in francoščino, spet drugič šoli kljub po zakonu zadostnemu številu za učenje asturščine zainteresiranih učencev ne dodelijo učitelja asturščine, tam, kjer pa je predmet dejansko ponujen, pa se ga velikokrat uči manj ur tedensko, kot predpisuje zakon. Na nivoju univerzitetnega izobraževanja se asturščino lahko študira kot tečaj univerzitetne podaljšave na Filološki fakulteti in v Učiteljski univerzitetni šoli.

V Llionu in Cantabrii pa Ilionski jezik in njegovi govorniki nimajo priznanih nobenih jezikovnih pravic in se ga v okviru obveznega šolanja tudi nimajo možnosti učiti. Kljub temu je treba omeniti, da se je v zadnjih letih tudi v Cantabrii in Llionu odprlo nekaj tečajev Ilionskega jezika za odrasle.

Prisotnost Ilionskega jezika v medijih je precej majhna: v Llionu in v Cantabrii je ni, v Asturiasu pa je zelo skromna. Španska RTV je v Asturiasu ukinila že obstoječe oddaje v asturščini. Lokalni televiziji glavnih mest v Asturiasu (Uviéu in Xixón) imata nekaj informativnih oddaj v tem jeziku. Poleg tega imata dve zasebni španski radijski postaji nekaj oddaj v asturščini: *Radio Sele* je od 1985 edina radijska postaja, ki ima celoten program v asturščini, *Radio Kras* pa velik del le-tega. Dnevnega časopisja v asturščini ni, od leta 1996 v tem jeziku obstaja le en tednik. Revije v asturščini so večinoma o književnosti in so predvsem bienalne, na spletu pa je nekaj portalov v tem jeziku ali o njem in njegovi kulturi.

4.6 Zaključki

Glede na vse zgoraj povedano se zdi, da Ilionski jezik doživlja »svojo pomlad«. Čedalje več je tako aktivnih ljudi kot tudi društev in ustanov, ki se zavzemajo za pravice tega avtohtonega jezika Iberskega polotoka. Res je, da bi lahko bila oficializacija jezika v Asturiasu velik korak naprej za ta jezik in njegove govorce v celoti, toda to nikakor ne bi zagotovilo njegove ohranitve, saj smo videli več dejavnikov, ki alarmantno grozijo njegovemu obstoju.

5. Baskovski jezik

5.1 Osnovne informacije

O izvoru ali jezikovnogenetski sorodnosti jezika *euskara* oz. baskovskega jezika se je marsikaj napisalo. V zvezi s tem je bilo doslej precej različnih teorij: nekatere ga povezujejo z japonščino, druge z amerindijskimi jeziki, tretje z uralskimi jeziki, četrte z afroazijatskimi jeziki in spet pete s kavkaškimi jeziki. Toda dejanski izvor baskovščine še vedno ostaja vprašanje in zato danes ta jezik opisujemo kot izoliran jezik.

Baskovski jezik šteje od 500.000 do 670.000 govorcev. Območje, kjer je ta jezik doma, je naslednje: večji del Baskovske Avtonomne pokrajine, severni del Avtonomne pokrajine Navarra in jugozahodni del Francije.

5.2 O zgodovini baskovskega jezika

Današnja baskovščina je sodobna oblika jezika, ki se na tem območju govori že od prazgodovinskih časov, pred prihodom indoevropskih skupin v Evropo. Zaradi romanizacije Pirenejskega polotoka in Oksitanije se je območje baskovščine precej zmanjšalo, toda kasnejši razpad Rimskega imperija je izginjanje jezika ustavil. Meja med oksitanščino in baskovščino na severu je od tistih časov do danes ostala skoraj nespremenjena, na jugu in vzhodu pa se je območje baskovščine postopoma zmanjševalo, razen v časih rekonkviste, ko se je malo razširilo. V srednjem veku je bila baskovščina na svojem območju prvi jezik večine prebivalstva in hkrati jezik nižjih slojev, zaradi česar je malo pisnih dokumentov po letu 1000. Prva tiskana knjiga v baskovščini je iz leta 1545 in predstavlja začetek pisne tradicije v tem jeziku. V 19. stoletju je baskovščina skoraj izginila iz Arabe (ena izmed treh provinc v Baskovski Avtonomni pokrajini) in iz Navarre, toda kljub temu je takrat na celotnem govornem območju baskovščine procentualno še vedno polovica prebivalcev govorila baskovsko, med katerimi je bilo še veliko enojezičnih ljudi, ki je govorilo le baskovsko. Toda zaradi priseljevanja kastiljskih govorcev na to območje in tudi jezikovne represije se je število govorcev še naprej zmanjševalo, še posebej v 20. stoletju.

5.3 Današnja jezikovna situacija baskovskega jezika: revitalizacija

Baskovski jezik ima veliko različnih narečij, ki pa ponavadi ne onemogočajo sporazumevanja med baskovskimi govorniki. Potrebe po nadnarečnem jeziku so se v preteklosti kazale predvsem pri baskovskih pisateljih, zelo pa so se okrepile šele leta 1919, z nastankom Akademije baskovskega jezika. Baskovski knjižni jezik se je dejansko izoblikoval v različnih fazah v 20. stoletju, ko je to dovolila družbenopolitična situacija.

Po sociolingvističnih podatkih (III Mapa sociolingüística 2001, *Viceconsejería de Política Lingüística* in III Encuesta de sociolingüística 2001) je prvi jezik treh

četrтин prebivalstva v Baskovski Avtonomni pokrajini kastiljski. Kljub temu je na tem območju 32,2 % dvojezičnih ljudi (obvladajo baskovščino in kastiljščino), 18,2 % pasivnih dvojezičnih ljudi (obvladajo španščino in le s težavami govorijo baskovsko) in 49,6 % ljudi, ki baskovščine sploh ne razumejo. Območji, kjer je jezik najbolj znan in posledično živ, sta baskovski provinci Gipuzkoa in Bizkaia. V teh provincinah so vasi, kjer celo do 80 % ljudi zna baskovščino.

Med podatki o splošnem znanju baskovščine je zelo zanimivo dejstvo, da je večina dvojezičnih ljudi med najmlajšimi generacijami, saj je največ dvojezičnih ljudi mlajših od 30 let. Več kot 60 % prebivalcev od 5 do 14 let je dvojezičnih in mlajša ko je generacija, večji odstotek dvojezičnosti ima. V skupini prebivalcev od 5 do 24 let je tako skupina enojezičnih ljudi v kastiljščini manjšina. Zelo zanimivo je tudi to, da baskovščino skoraj vse družine, ki jo imajo kot prvi jezik, prenašajo svojim otrokom. Poleg tega se vedno bolj pogosto dogaja, da jo prenašajo tudi družine, v katerih jo ima za prvi jezik samo eden od staršev (Etxebarria 2006: 18). — V tem procesu revitalizacije je baskovščina zapustila status podeželskega jezika, saj veliko novih govorcev živi ravno v mestnem okolju.

Eden izmed izzivov načrtovalcev revitalizacije baskovskega jezika je razširitev družbene rabe jezika, kar se v zadnjih letih ni tako pozitivno razvijalo, kot se je samo znanje. Novi izziv za revitalizacijo baskovščine pa je doseči, da bodo tudi novi tuji priseljenci v Baskiji začeli rabiti ta jezik. Za razliko od Baskije so v Navarri številke malo bolj zaskrbljujoče, saj baskovščino tam govori le 10 % prebivalcev (Badia 2002).

5.4 Jezikovna zakonodaja, šolstvo, mediji

Baskovski jezik je po Statutu iz leta 1979 souradni jezik ob kastiljščini v celotni Baskovski Avtonomni pokrajini. V Navarri zakon za baskovščino od leta 1986 opredeli tri območja govora baskovskega jezika: 1. baskovsko govoreče območje, 2. mešano območje in 3. kastiljsko govoreče območje. Na baskovsko govorečem območju je baskovščina souradni jezik, na ostalih dveh območjih pa zakonsko ni priznan.

V Baskovski Avtonomni pokrajini poleg Statuta obstaja še poseben zakon za revitalizacijo baskovskega jezika. Splošen namen tega zakona je zagotoviti rabo baskovščine na vseh področjih javnega življenja in zagotoviti spoštovanje in enakopravnost le-te in njenih govorcev s govorniki kastiljščine. Prebivalci Baskovske Avtonomne pokrajine in dveh območij v Navarri, kjer se govori baskovsko, se imajo pravico naslavljanja na avtonomno upravo v baskovskem jeziku.

Šolski sistem Baskovske Avtonomne pokrajine omogoča tako učenje baskovskega jezika kot tudi pouk v baskovščini. Baskovski šolski sistem je narejen na osnovi jezikovne razdeljenosti. Tako obstajajo tri vrste učnih centrov:

Model A. Vsi predmeti so v kastiljščini razen predmet baskovščina.

Model B. Dvojezični sistem. Del predmetov je v kastiljščini, del v baskovščini.

Model D. Vsi predmeti so v baskovščini razen predmet kastiljščina.

Enak sistem obstaja tudi na baskovsko govorečem območju v Navarri, na mešanem območju pa je baskovščina le fakultativna.

Politika revitalizacije baskovskega jezika je seveda pripomogla tudi k povečanju rabe in prisotnosti baskovščine v medijih. Danes ima Baskovska Avtonomna pokrajina svoje medije, ki imajo nekaj oddaj v baskovščini. Vse oddaje namreč ne morajo biti v baskovščini, saj polovica tamkajšnjega prebivalstva znanja tega jezika nima (niti pasivnega). Število medijev v baskovščini v Navarri je še manjše kot v Baskovski Avtonomni pokrajini.

5.5 Zaključki

Baskovski jezik optimistično kaže znake dejanske revitalizacije, kot je na primer znanje le-tega med številnimi mladimi. Šolski sistem je bil pri tej nalogi do sedaj precej učinkovit. Tudi medgeneracijski prenos jezika je skoraj 100 %, pri čemer ga prenašajo tudi mešani pari. Toda kljub temu ima načrt revitalizacije baskovščine pred sabo še nekaj težav, ki jih mora preseči, če želi imeti zagotovljeno prihodnost: polovica prebivalcev jezika ne govori in ne razume, javna raba se ni tako hitro razširila, kot se je samo znanje, jezik vsakdanjega življenja je za veliko ljudi predvsem kastiljščina, tudi mediji so predvsem v španščini. Razvoj sociolingvistične situacije baskovskega jezika bo vsekakor potrebno spremljati, saj se revitalizacija tega jezika v naslednjih letih lahko razcveti ali pa zamrzne in posledično oveni.

6 Katalonski jezik

6.1 Osnovne informacije

Katalonski jezik je indoevropskega, zahodnoromanskega izvora in ima med 5.670.000 in 11.000.000 govorcev. Območje, kjer je ta jezik doma, je naslednje: Katalonska Avtonomna pokrajina (razen La Val d'Aran), Valencijska Avtonomna pokrajina (razen nekaj zahodnih pokrajin), Balearski otoki, Franja de Ponent (v Aragonski Avtonomni pokrajini), Andorra, Severna Katalonija (jugovzhodni del Francije), L'Alguer (mesto na Sardinji), El Carxe (majhno območje na severozahodu Avtonomne pokrajine Murcia). V Valenciji se katalonski jezik zgodovinsko imenuje valencijsščina, na ostalih območjih pa katalonščina.

6.2 O zgodovini katalonskega jezika

Jezikoslovci domnevajo, da o katalonskem jeziku lahko govorimo že v 8. stoletju. Tako kot ostali jeziki Iberskega polotoka se je tudi katalonski jezik razširil proti jugu

z rekonkvisto od 12. stoletja naprej. V 13. stoletju so postale meje rabe katalonščine skoraj takšne, kakršne so še danes. V 16. stoletju, to je stoletje potem, ko sta se združili aragonskokatalonska kraljevska dinastija in kastiljska kraljevska dinastija, je kastiljski jezik počasi začel vdirati v družbeno in kulturno življenje katalonsko govorečega območja. V 17. stoletju je bila Severna Katalonija priključena k Franciji. Po vojni za nasledstvo leta 1714 je kastiljski jezik postal edini uradni jezik na vsem katalonsko govorečem območju pod kastiljsko upravo. Kljub temu, da je v 19. stoletju čedalje več ljudi postajalo dvojezičnih, se je konec 19. stoletja rodilo gibanje za dodelitev statusa uradnega jezika katalonščini, ki je bilo še posebej močno na območju današnje Katalonske Avtonomne pokrajine. V 20. stoletju se je to gibanje še okrepilo, toda po nasilni zmagi Frankovega fašističnega režima je katalonski jezik postal v javnem življenju prepovedan. V takšnem sociolingvističnem kontekstu je množični prihod kastiljsko govorečih priseljencev iz ostalih delov Španije v Katalonijo, ki se nevidnega jezika niso mogli normalno naučiti, položaj katalonskega jezika še poslabšal.

6.3 Današnja situacija katalonskega jezika

Katalonski knjižni jezik se je začel izoblikovati na koncu 19. stoletja in je bil dokončno izoblikovan leta 1932. Katalonski jezik ima šest glavnih narečij, ki so si med seboj dovolj podobna za popolnoma normalno sporazumevanje. Ta bližnja sorodnost je omogočila, da je bil knjižni jezik narejen na osnovi vseh šestih glavnih narečij, zaradi česar je bil zelo dobro sprejet.

Danes je katalonski jezik na različnih območjih Španije, kjer se govori, v precej različnih položajih. V nadaljevanju sledi opis stanja po različnih pokrajinah.

Po zadnjih uradnih jezikovnih popisih (*Gencat.net*) so se številke znanja katalonščine v Katalonski Avtonomni pokrajini povečale. Leta 2001 jo je razumelo 94,5 % prebivalcev, medtem ko jo je znalo govoriti 74,5 %, brati 74,4 % in pisati 49,8 % prebivalcev. Potrebno je opozoriti na zmanjšanje sposobnosti razumevanja in govorjenja katalonščine glede na rezultate popisa iz leta 1996. To zmanjšanje je majhno in je najverjetneje povezano s prihodom velikega števila tujih priseljencev v Katalonijo v času med obema popisoma.⁶ Glede na to, da se število tujih priseljencev v Kataloniji iz leta v leto veča, je imigracijska politika za revitalizacijo katalonščine eden najpomembnejših izzivov, ki jih ima pred seboj v naslednjih letih. Po popisu iz leta 2001 je znanje katalonščine največje med prebivalci, starimi od 10 do 29 let. Tako mlajše kot tudi starejše generacije se iz različnih razlogov niso imele priložnosti šolati predvsem v katalonščini. Drug relevanten dejavnik je dejstvo, da je znanje katalonščine večje na podeželju kot v mestih ali mestnih okolica, zato je pomemben izziv za revitalizacijo katalonskega jezika tudi povečanje njegove rabe v mestnem okolju.

⁶ Te številke so iz leta 2001 in temeljijo na osnovi 6.215.281 ljudi. Od leta 2001 do danes se je v Katalonijo priselilo več kot pol milijona novih tujih priseljencev, zato zgornji podatki ne opisujejo najbolj verodostojno tako hitro spremenljive sociolingvistične situacije tega območja.

V Valencijski Avtonomni pokrajini so številke znanja katalonščine med prebivalstvom že dolgo časa precej nižje. Po zadnjih podatkih iz leta 1991 (Pueyo 2003: 121) katalonščino v Valenciji razume 83,2 % prebivalcev, medtem ko jo zna govoriti 51,1 %, brati 38 % in pisati 15,2 % prebivalcev. V južnem delu Valencije je kastiljščina še posebej prevladujoča. Na tem območju se je katalonski jezik nehal prenašati s staršev na otroke, kar se je od 50. let naprej razširilo po celotnem katalonskem jezikovnem območju. Omenimo tudi to, da se je v Valencijski Avtonomni pokrajini največkrat s političnimi cilji razširila ideja, da sta katalonščina in valencijanščina dva različna jezika. To idejo so podpirale in jo še vedno podpirajo predvsem politične stranke, ki težijo k španskemu nacionalizmu in ki se zavzemajo za t. i. folklorizacijo avtohtonega jezika Valencije. Na žalost tudi vladajoča stranka Valencijske Avtonomne pokrajine, ki izvaja politiko revitalizacije valencijanščine/katalonščine, sodi med takšne stranke.

V Balearski Avtonomni pokrajini so bile številke zadnjega jezikovnega popisa glede znanja katalonščine malo nižje kot v Kataloniji, a višje kot v Valenciji. Na Balearskih otokih tako katalonščino razume 88,8 % prebivalcev, govoriti jo zna 66,7 %, brati 55 % in pisati 25,9 % prebivalcev (Pueyo 2003: 131).

Podobnih podatkov za ostali katalonsko govoreči območji Španije, El Carxe v Murciji in Franja de Ponent v Aragoniji nimamo, kar je posledica upravno-politične situacije. Treba je vsekakor omeniti, da v Franji de Ponent obstaja podobna jezikovna polemika v zvezi z imenom jezika kot v Valenciji.

Glede generacijskega prenosa katalonskega jezika so številke zelo zaskrbljujoče, saj je ta le 40 % (Junyent 2005).

6.4 Jezikovna zakonodaja, šolstvo in mediji

Katalonski jezik je v španski državi souradni jezik v treh od petih avtonomnih pokrajinah: v Kataloniji, v Valenciji in na Balearskih otokih, v Aragoniji in Murciji pa ne.

Status souradnega jezika v teh avtonomnih pokrajinah je opredeljen po njihovih Statutih. Pred kratkim reformirani valencijski Statut govori o avtohtonem jeziku kot o »valencijskem jeziku/valencijanščini«, tako v katalonskem kot v balearskem Statutu, ki sta trenutno v procesu prenove, pa je ime jezika »katalonski jezik/katalonščina«. Po teh statutih imajo katalonski govorci pravico znati in rabiti lastni jezik na teh območjih. Vsaka od teh treh avtonomnih pokrajin ima poleg tega še svoj zakon za revitalizacijo avtohtonega jezika: v Kataloniji in Valenciji zakon iz leta 1983 (v Kataloniji je bil prenovljen leta 1998), na Balearskih otokih pa zakon iz leta 1986. Raven izvajanja teh zakonov je različna v vsaki pokrajini, v Valenciji in na Balearskih otokih na primer nikoli ni bila tako močna kot v Kataloniji.

Leta 2001 je bil v Aragoniji predstavljen predlog Jezikovnega zakona, po katerem naj bi katalonski jezik izboljšal svoj status v Franji de Ponent, toda zakon ni bil nikoli sprejet.

V Kataloniji in na Balearskih otokih je katalonščina v šoli učni jezik za vse učence, zato se je znanje katalonskega jezika vsekakor povečalo tudi po zaslugi šolskega sistema. V Valencijski Avtonomni pokrajini je šolski sistem drugačen, podoben je baskovskemu in po njem lahko starši izberejo, v katerem od obeh jezikov se bodo šolali njihovi otroci. V Franji de Ponent v Aragoniji se imajo od leta 1985 osnovnošolci in srednješolci možnost učiti katalonski jezik v določenih šolah tega območja.

Na področju medijev je katalonščina v primerjavi z ostalimi manjšinskimi jeziki v drugih delih Španije precej prisotna. Toda tudi v zvezi s tem področjem obstajata dve glavni težavi: mediji v katalonskem jeziku ne dosežejo celotnega katalonskega jezikovnega območja (tudi za tem dejstvom se velikokrat skrivajo politični nameni) in večina medijev na tem območju je vseeno v kastiljščini. Največ medijev v katalonskem jeziku je v Katalonski Avtonomni pokrajini.

6.5 Zaključki

Najverjetneje je katalonščina v Španiji manjšinski jezik v najbolj ugodnem sociolingvističnem položaju, tako po številu govorcev kot tudi po znanju jezika. Kljub temu pa je nekaj sociolingvističnih dejavnikov, ki kažejo, da situacija katalonskega jezika z vidika njegove prihodnosti ni popolnoma varna ali stabilna. Veliko sociolingvistov se zato na srednji rok resno boji za njeno prihodnost.

7 Galicijski jezik

7.1 Osnovne informacije

Galicijski jezik je indoevropskega, zahodnoromanskega izvora in šteje od 2.500.000 do 4.000.000 govorcev. Območje, kjer je ta jezik doma, je naslednje: Galicijska Avtonomna pokrajina, Zahodni del Asturiasa, Severozahodni del Kastilje. Nekateri jezikoslovci in govorci galicijščine menijo, da je galicijščina narečje portugalskega jezika.

7.2 O zgodovini galicijščine

Zgodovina galicijskega jezika je tesno povezana z zgodovino portugalskega jezika. Portugalščina in galicijščina sta bili nekoč ena jezikovna enota, ki se je govorila severno od reke Douro do Kantabrijskega morja. Z rekonkvisto se je jezik razširil proti jugu Iberskega polotoka. Prvi teksti v tem jeziku so iz 12. stoletja. Književni dosežki tega jezika so bili v tem času zelo pomembni in z njimi je jezik dobil ugled tudi v sosednjih kraljevinah. Že v 12. stoletju se je ta jezikovna skupnost politično razdelila na dve kraljevini. Območje sedanje galicijske pokrajine je pripadlo Llionski kraljevini, ki je stoletje kasneje pripadla Kastiljski kraljevini, območje sedanje Portugalske pa je postalo samostojna kraljevina. S tem se je usoda teh dveh govoric začela razlikovati: na Portugalskem je portugalščina postala uradni jezik in jezik

kulture, v Galiciji pa je bil avtohtoni jezik z nadomeščanjem avtohtonega plemstva s kastiljskim počasi izrinjen iz vladajočih krogov, pa tudi iz uprave. V 16. stoletju je pisna galicijsčina skoraj izginila. Zaradi takšne politične in jezikovne situacije sta se jezikovni strukturi galicijsčine in portugalsčine sčasoma precej oddaljili. Težnje po revitalizaciji galicijsčine so se začele v 19. stoletju in so v 20. stoletju močno nasprotovale asimilacijski španski jezikovni politiki, ki je bila še posebej kruta med frankistično diktaturo.

7.3 Današnja jezikovna situacija galicijsčine

Zgoraj omenjena polemika o sorodnosti galicijsčine in portugalsčine se odraža predvsem pri vprašanju, ali v Galicijski Avtonomni pokrajini sprejeti avtohtoni galicijski pravopis, ki je bil dokončan leta 1982 in je precej podoben kastiljskemu, ali ne. V tem sporu so na eni strani t. i. reintegracionisti, ki menijo, da je treba uporabiti portugalskemu pravopisu podoben pravopis, saj zanikajo, da bi bila galicijsčina in portugalsčina dva ločena jezika. Na drugi strani pa so t. i. izolacionisti, ki skupnega izhodišča galicijsčine in portugalsčine sicer ne zanikajo, menijo pa, da sta to danes dva ločena jezika in se zato zavzemajo za uporabo avtohtonega galicijskega pravopisa. V Asturiesu obstaja podobna polemika, le da se tu razvnema med pristaši avtohtonega galicijskega pravopisa in pristaši pravopisa, ki je bližji asturijskemu.

Po podatkih Siguana (Monteagudo 2002: 159) je leta 1998 v Galiciji razumelo galicijsčino 99 % prebivalcev, jo znalo govoriti 89 %, brati 68 % in pisati 53 % prebivalcev. Po podatkih istega vira (2002: 167) jo je leta 1998 na otroke prenašalo le 51 % ljudi, kar je 13 odstotkov več kot leta 1993. Po sociolingvističnih raziskavah (González 2003: 185) je med mladimi še vedno zasidran predsodek, ki povezuje kastiljski jezik ali celo kastiljski naglas pri izgovarjavi galicijskega jezika s potencialnim družbenim uspehom, inovacijo in konkurenčnostjo. Kljub temu, da iste raziskave kažejo, da galicijska mladina galicijsčine ne vidi kot družbeno uporabnega jezika, je velik del mladih sprejel kompromis za revitalizacijo galicijskega jezika.

Natančnih podatkov o galicijskem jeziku v Asturiesu in Kastiljski Avtonomni pokrajini na žalost nimamo, toda raziskave o jezikovni situaciji učencev in dijakov na teh območjih kažejo, da je galicijsčina prvi jezik 55 % njihovih očetov, 55,9 % mater in 36 % otrok (Fernández 1998). Zaradi teh podatkov in glede na upravno-politično situacijo teh dveh območij lahko trdimo, da je jezikovna situacija galicijskega jezika tu precej slaba in je jezik na poti k izginotju.

7.4 Jezikovna politika, šolstvo in mediji

Podobno situaciji katalonščine in baskovščine je tudi galicijsčina souradni jezik na večjem delu svojega avtohtonega ozemlja. Od leta 1981 je galicijsčina souradni jezik ob kastiljsčini v Galicijski Avtonomni pokrajini, zato imajo vsi prebivalci te pokrajine pravico znati in uporabljati galicijsčino. Leta 1983 je bil sprejet zakon za revitalizacijo galicijsčine, ki ima cilj jeziku povrniti večjo družbeno rabo ter ugled.

V šolskem sistemu je galicijščina uradno postala učni jezik leta 1987/1988. S tem je galicijski šolski jezikovni model postal podoben katalonskemu in balearskemu. Po zakonu iz leta 1984 je galicijščina postala glavni jezik javnih avtonomnih medijev, a je kljub temu velika večina medijev v Galiciji v kastiljskem jeziku.

V Asturiesu galicijščina ni priznani uradni jezik, toda po že omenjenem asturijskem zakonu iz leta 1998 je treba galicijščino iz Asturiesa na avtohtonem območju v Asturiesu uradno priznati podobno, kot so po istem zakonu priznali asturščino. Učenje galicijščine v Asturiesu je zelo omejeno. Kljub temu, da v Kastiljski Avtonomni pokrajini galicijščina sploh ni priznana, pa na njenem območju obstajajo določene občine, predvsem v Zamori, kjer se še zelo rabi v upravno-političnem življenju.

7.5 Zaključki

Tako kot prihodnost drugih manjšinskih jezikov Španije se tudi prihodnost galicijščine kuje ravno v sedanjih desetletjih. Družbeni dejavniki zadnjih trideset let in tisti, ki se bodo pojavili v bližnji prihodnosti, so in bodo ključnega pomena za uspeh ali neuspeh popolne revitalizacije galicijščine. Najbolj razširjeno mnenje strokovnjakov opredeljuje sedanjo jezikovno situacijo galicijščine v Galiciji s spodnjim opisom (Monteagudo 2002: 180):

1. Število govorcev se nenehno zmanjšuje, vzporedno z urbanizacijskim procesom v zadnjih 20 letih.
2. Število govorcev se niža zaradi nizkega medgeneracijskega prenosa jezika, zato galicijščina ni jezik, ki bi ga za sporazumevanje uporabljala mladina.
3. Družbeni status galicijščine se je v zadnjih letih zaradi pridobitve uradnega statusa izboljšal. Hkrati so počasi začeli izginjati predsodki, ki galicijščino povezujejo s podeželskim izvorom. Odnos do jezika je postal bolj pozitiven.
4. Galicijski jezik danes bolj velja za simboličen dejavnik galicijske identitete, kot je bil včasih.
5. Galicijski jezik je zelo prisoten v političnem in kulturnem življenju, a se je njegova raba predvsem v prvem nevarno ritualizirala.⁷

Po tem opisu lahko opazimo pozitivne in negativne plati jezikovne situacije, v kateri je trenutno galicijski jezik. Nadaljnji obstoj je torej vprašljiv tudi za galicijščino.

8 Sklep

Kljub temu, da je Španija večjezična država, je njena jezikovna raznolikost precej nevidna. Vzrok temu je po eni strani uradni status manjšinskih jezikov, saj aragonščina in ilionščina nista uradno priznani, aranščina ima status, podoben

⁷ Galicijski politiki na svojih javnih nastopih govorijo galicijsko, toda le zato, ker se to od njih pričakuje. Zato tudi galicijska javnost rabo galicijščine s strani politikov razume kot politično korektno dejanje in ne kot sporočilo k spodbujanju rabe jezika.

souradnosti, baskovščina, katalonščina in galicijščina pa sicer so souradni jeziki, toda še zdaleč ne na celotnem območju, kjer se govorijo. Po drugi strani nobeden izmed teh jezikov na nobenem območju Španije ni edini uradni jezik. Poleg tega španska zakonodaja regulira znanje teh jezikov vedno le kot fakultativno, za razliko od znanja kastiljščine, ki je obvezno po španski ustavi. Nevidnost večjezičnosti v Španiji se odraža tudi z odsotnostjo vseh manjšinskih jezikov na več področjih rabe, medtem ko je kastiljščina v večji ali manjši meri prisotna na vseh področjih. Posledično so vsi španski državljani, ki govorijo katerega izmed teh jezikov, dvojezični ne samo po zakonu, ampak tudi v praksi in zato danes v Španiji ne najdemo več nobenega enojezičnega govorca, ki bi govoril le enega izmed manjšinskih jezikov. Veliko teh govorcev zato doživlja svoj jezik kot sekundaren, kot jezik, ki ni nepogrešljiv niti tam, kjer je doma. Ti jeziki so nevidni tudi v kontekstu večjezične Evropske unije, saj nobeden od njih ni njen uradni jezik in ga govorci večinoma ne morejo rabiti v njenih institucijah. Toda naj omenimo, da se tudi v tej smeri že nekaj časa razvijajo prizadevanja za priznanje katalonščine, baskovščine in galicijščine kot uradnih jezikov Evropske unije.

Literatura

Splošna literatura

Badia, I., 2002: *Diccionari de les llengües d'Europa*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana.

Crystal, D., 2001: *La muerte de las lenguas*. Madrid: Cambridge University Press.

Gran Larousse Català 1991.

Vernet, J. (ur.), Pons, E., Pou, A., Solé, J. R. in Pla, A. M., 2003: *Dret lingüístic*. Valls: Cossetània Edicions.

O aragonskem jeziku

Badia 2002: 44–45.

Vernet 2003: 103, 112–113.

<<http://www.charrando.com/infodoc2.php>>.

O aranskem jeziku

Badia 2002: 46–47, 129–130, 193–195.

Pueyo, M. in Turull, A., 2003: *Diversitat i política lingüística en un món global*. 164–172.

Vernet 2003: 134–137.

<<http://www6.gencat.net/llengcat/aran/escola.htm>>.

<<http://www6.gencat.net/llengcat/aran/comunicacio.htm>>.

<<http://www6.gencat.net/llengcat/aran/usllengua.htm>>.

<http://diaricivic.blogspot.com/2006_03_01_diaricivic_archive.html>.

O llionskem jeziku

Badia 2002: 48, 167–169.

Llera, Francisco J. in San Martín, Pablo, 2003: *II estudio sociolingüístico de Asturias*. Uviéu: Academia de la llingua asturiana.

Vernet 2003: 103, 113.

<http://www.exunta.org/spip/article.php3?id_article=28&var_recherche=llexislacio%F3n>.

<http://www.exunta.org/spip/article.php3?id_article=30&var_recherche=llexislacio%F3n>.

<<http://www.educastur.princast.es/info/ordenacion/asturiano/instruccionast.php>>.

<<http://www.asturies.com/asturianu>>.

<<http://www.asturies.com/asturianu/socio>>.

<<http://www.geocities.com/lesarribes/enlliones.html>>.

<http://ast.wikipedia.org/wiki/Llingua_llionesa#Normativizaci.C3.B3n>.

<http://ast.wikipedia.org/wiki/Dominiu_lling_C3%BC%C3%ADsticu_astur>.

O baskovskem jeziku

Badia 2002: 56–59.

Etxebarria, M., 2006: El »III Mapa sociolingüístico de la Comunidad Autónoma del País Vasco (1981–2001)«. Análisis y Evaluación de la situación del Euskera. M. C. Junyent (ur.): *Actes electròniques del VII Congrés de Lingüística General (del 18 al 21 d'abril de 2006)*. Barcelona: Facultat de Filologia, Departament de Lingüística General, Universitat de Barcelona.

Monteagudo, Henrique in Bouzada, Xan M. (ur.), 2002: O proceso de normalización do idioma galego 1980–2000. *Volume I. Política linguística: analese e perspectivas*. Santiago de Compostela: Consello da cultura galega, Sección de lingua. 201–209.

Vernet 2003: 85–115.

III Encuesta de sociolingüística, 2001. <http://www9.euskadi.net/euskara_inkestak/ini_cs.pdf>.

III Mapa sociolingüístico, 2001. *Viceconsejería de Política Lingüística*. <http://www.euskara.euskadi.net/r59-738/es/contenidos/informacion/mapa_soziolinguistikoa_2001/es_10261/mapa_sociolinguistico_2001.html> in <http://www1.euskadi.net/euskara_adierazleak/euskara_adierazleak_dat/docs/0166_c.pdf>.

<<http://www.euskara.euskadi.net/r59-734/es>>.

<http://www.euskara.euskadi.net/r59-737/es/contenidos/informacion/hizkuntza_eskubideak/es_7196/intro.html>.

O katalonskem jeziku

Badia 2002: 53, 77–84, 254–256.

Junyent, M. C. in Unamuno, V. (ur.), 2002: *El català: mirades al futur*. M. C. Junyent: *El català: una llengua en perill d'extinció?* Barcelona: Edicions Universitàries de Barcelona in Octaedro.

Junyent, M. C., 2005: Prispevek na konferenci *La diversitat lingüística és bona per a Catalunya?* na Univerzi v Barceloni (26. aprila 2005).

Pueyo, M. in Turull, A., 2003: *Diversitat i política lingüística en un món global*. Barcelona: Editorial UOC, Editorial Pòrtic.

Vernet 2003: 85–115.

<http://bibilioni.net/textos/enquesta_ppcc.htm>.

<<http://www6.gencat.net/llengcat/socio/coneix.htm>>.

<<http://www6.gencat.net/llengcat/socio/docs/censling2001.pdf>>.

<<http://www6.gencat.net/llengcat/socio/us.htm>>.

<[http://www.pre.gva.es/bdlgv/defaultc.htm?URL=http://www.pre.gva.es/L/BASIS/BDLGVPU/WEB/LEGIS_CASTELLANO/DDW/T9-S1-E1-R1-PCD?M=1&W=\(+\(SIGNATURA_TOPOGRAFICA+%3D+'1998%2F2006'\)+\)+AND++SOLO_NUMERO_DISPOSICION+EQ+%220001%22+AND+ANYO_DISPOSICION+EQ+%222006%22+ORDER+BY+FECHA_DOGV%2FD%2CFECHA_DISPOSICION%2FD%2CSIGNATURA_TOPOGRAFICA%2FD&R=Y\)>](http://www.pre.gva.es/bdlgv/defaultc.htm?URL=http://www.pre.gva.es/L/BASIS/BDLGVPU/WEB/LEGIS_CASTELLANO/DDW/T9-S1-E1-R1-PCD?M=1&W=(+(SIGNATURA_TOPOGRAFICA+%3D+'1998%2F2006')+)+AND++SOLO_NUMERO_DISPOSICION+EQ+%220001%22+AND+ANYO_DISPOSICION+EQ+%222006%22+ORDER+BY+FECHA_DOGV%2FD%2CFECHA_DISPOSICION%2FD%2CSIGNATURA_TOPOGRAFICA%2FD&R=Y)>)>.

O galicijskem jeziku

Badia 2002: 125–126, 201–203.

Fernández, F., 1998: A situación do galego na Terra Navia-Eo, no Bierzo e nas Portelas. *Revista oficial del Instituto de Estudios Bercianos* 24. 11–31. Deli tega članka so dosegljivi na <<http://www.angelfire.com/folk/gzunida>>.

González, M., Rodríguez, M. A. idr., 2003: *O Galego segundo a mocidade*. A Coruña: Real Academia Galega.

Monteagudo, H. in Bouzada, X. M. (ur.), 2002: O proceso de normalización do idioma galego 1980–2000. *Volume I. Política linguística: analese e perspectivas*. Santiago de Compostela: Consello da cultura galega, Sección de lingua.

Vernet 2003: 85–115.

<http://usuarios.lycos.es/aureano/galego_limitrofe.htm>.

<http://juridicas.com/base_datos/CCAA/as-11-1998.html>.